

46e JAARGANG – JAN. 82
– MAANDBLAD –

Tevens orgaan van de
Nederlandse Golf Federatie

Uit de geschiedenis van het Nederlandse golf

Een beschonken ballenmakersaffaire in 1524

Sinds de 15e eeuw werden in de zuidelijke Nederlanden keurige witleren (bazaan)ballen gemaakt, gevuld met koeienhaar. Deze ballen, die eerst alleen voor de kaatsers werden gemaakt, werden al gauw door de golfers geadopteerd, aangezien ze aanzienlijk beter waren dan de tot dan toe in gebruik zijnde iepen- en beuken-houten ballen. Ze waren evenwel ook aanzienlijk duurder. Het merendeel van de productie vond plaats in Bergen op Zoom, het naburige Steenberg en het wat verderop liggende Goirle. Reeds in 1461 hadden de handelaren in ballen een vaste plaats op de weekmarkt te Bergen op Zoom. Tweemaal per jaar, met Pasen en tegen Allerheiligen (de 'Koude Markt') vonden te Bergen op Zoom jaarmarkten plaats die door kopers en verkopers van heinde en ver werden bezocht. Van 1486 af kan men export-transacties van ballen naar Schotland achterhalen. Men make zich van de omvang van de productie en handel in die ballen geen te geringe voorstelling. Transac-

ties van 40.000 ballen tegelijk waren niet ongewoon. De totale productie omstreeks 1500 zal, wanneer we met een taxatie aan de voorzichtige kant blijven, zo'n 500.000 ballen per jaar hebben belopen.

Keren wij terug naar Bergen op Zoom in 1524: er stond daar een herberg genaamd 'de Rode Toren'. Omstreeks Pasen van dat jaar zat in die herberg een gezelschap bestaande uit Michiel Jacobszoon, ballenmaker uit Bergen op Zoom, Melchior Claaszoon uit het naburige Steenberg, Jacob 'de balmaker' uit Bergen op Zoom en Willem Joostzoon, timmerman. Er is tijdens de zitting nogal stevig gedronken, want het gelag dat Melchior aan het einde van de zitting betaalde was 16 schellingen (overeenkomende met het loon van een arbeider voor een kwartaal!). Dat is aan het verloop van de zitting ook wel te merken.

Het begon er mee dat Melchior van Michiel 3000 pond haar voor de vulling van ballen kocht (brabantse ponden, vandaag zijn dit ruim 1407 kg.;

de hoeveelheid was voldoende om 16 ballenmakers in Steenberg een jaar lang bezig te houden). Nogal opschepperig zei hij er bij dat het voor zo'n klein partijtje de moeite niet waard was om naar Den Bosch te reizen waar men normalerwijze zijn haar kocht. De zaak werd gedaan, voor 20 schellingen per 100 pond. Jacob en Willem waren er getuige van. Daarbij bleef Melchior doorzeuren dat hij nog 2000 pond wilde hebben. Hij was toen kennelijk al ver heen en Jacob merkte op dat er voor die dag nu wel genoeg zaken waren gedaan. Het mocht niet baten. Melchior bleef met de hardnekkigheid van dronkaards aandringen bij Michiel, die hem dan tenslotte die 2000 pond verkocht, maar dan wel tegen 22 schelling per 100 pond. Daarna ging het gezelschap uiteen. Het drama volgde. Toen Melchior weer nuchter was bleek dat hij die laatste 2000 pond helemaal niet nodig had (en waarschijnlijk ook niet kon betalen). Met Jacob er bij heeft er later een zitting plaats gehad om die tweede zaak ongedaan te maken. De afkoop bedroeg 2 schellingen per 100 pond. Er is zelfs nog een zitting gehouden waar een sergewever uit Antwerpen namens Leendert bij aanwezig was om de zaak weer in het rechte spoor te brengen. Het hielp niet, Melchior betaalde zijn rouwkoop niet. En zo verschenen Jacob en Willem ten verzoeken van Michiel op 14 november voor de Schepenen van Bergen op Zoom om daar onder ede te getuigen wat er had plaats gevonden.

Vandaar dat die beschonken partij in de 'Rode Toren' ook nu nog bekend is. U kunt hem vinden in het gemeentearchief van Bergen op Zoom in de 'Registers van Procuratie en Certificatie', Inventaris No. R 393 op bladzijde 100 verso en 101.

Ballen van de soort waar in het artikel sprake van is. De ene is van het vierdelige en de andere van het tweedelige type. De diameter is dezelfde als van een golfbal van vandaag, het gewicht is lager, ca. 22 gr.

